

SZÚRÓPRÓBA 6.

Mérték Médiaelemző Műhely

2016. szeptember 9.

Szűrőpróba 6.

A közszolgálati médiaszolgáltatás egyik célja a Médiatörvény szerint a kiegyensúlyozott, pontos, alapos, tárgyilagos és felelős hírszolgáltatás, valamint tájékoztatás¹, továbbá a műsorfolyam minden elemében minőségi műsorkészítés megvalósulása². A Közszolgálati Kódex kiegészíti még e követelményeket a sokoldalú, időszerű és megbízható tájékoztatás³ elvárásaival. Az augusztus 24-i szűrőpróbán a kiegyensúlyozott tájékoztatást és a minőségi műsorkészítést keresve azonban ismét elbukott az állami hírcsatorna koraesti fél órás, valamint a fél nyolcas nagyhíradója. A közszolgálati médiaszolgáltató számára a törvényben és a „zsinórmértékül szolgáló” Közszolgálati Kódexben megfogalmazott követelmények megvalósításának mindegyike hagyott kívánnivalót maga után. A hírműsorok tájékoztatása nem volt pontos, alapos és tárgyilagos sem, a hírszolgáltatás pedig nem volt megbízhatónak és felelősnek mondható.

Az elemzést a Mérték megbízásából Bencsik Márta készítette.

A mérőműszer tájékoztatási hibát jelez – már megint az infografika

Az aznap hajnalban történt olaszországi természeti csapásról mindkét híradó tudósított. A hat órai hírműsor 5 perces korrekt összeállítással számolt be a sok halálos áldozatot és sérültet, valamint tetemes anyagi kárt követelő földrengésről. Az esti hírműsor negyed órában foglalkozott a katasztrófával, ekkor a pusztulásról és a mentésről szóló helyszíni beszámolók mellett kapcsolták az olaszországi tudósítót, megkérdeztek itthoni földrengés kutatót, továbbá a műsorvezető megkísérelte megvilágítani a földmozgások hátterét. A tájékoztatásba azonban több hiba is csúszott.

Már korábban is tapasztaltuk, hogy az állami híradóban az – eredetileg a kommunikáció szemléletesebbé tételét, az információk befogadásának megkönnyítését szolgáló – infografikákat, feliratokat nem alkalmazzák a rendeltetésüknek megfelelő hatékonysággal. Olykor szándékosan értelemzavarók⁴, máskor egyszerűen tévesek, hibásak, s emiatt nem segítik a tájékozódást. Több példát is találtunk erre az olasz tragédia feldolgozásában.

A fél nyolcas hírműsor headline-jában, majd a híryanag felkonferálásakor is hallhattuk, hogy már „legkevesebb 120-an meghaltak, 368-an megsebesültek” a 6,2 erősségű földrengésben. E szöveg alatt azonban a koraesti tudósítás felirata jelent meg, mely szerint az olaszországi földrengésben „73-AN MEGHALTAK, 150-EN ELTŰNTEK”. A meghaladott adatokat tükröző feliratot egy perc múlva kicserélték.

Miközben a műsorvezető bevezetőjében elmondta, hogy a földmozgás középpontja Norcianál volt, de Rómától Nápolyig lehetett érezni, a képernyőn egy Olaszország középső részét ábrázoló térképen a rengéseket koncentrikus körök jelezték, a középpontban Rietivel, de feltüntették Amatricét, Acumolit, Rómát is, de az epicentrumként említett Norciát nem is jelölték.

A helyszíni tudósításokat követően a híradó háttérrel próbált adni az ilyen természeti katasztrófák természetéről, indokairól, melynek során ismét előkerült egy térkép. Ez – a műsorvezető szavai szerint – Olaszország földrengés-veszélyeztetettségi térképe volt, melyen piros színnel jelölték azokat a területeket, ahol a legnagyobb valószínűséggel fordulhatnak elő rengések. „Minél pirosabb színű a terület, annál valószínűbb a rengésnek a veszélye. Láthatjuk, hogy a mostani epicentrum is ennek a piros résznek a területén található, tehát a legveszélyeztetettebb területen van.” A videofalon megjelenített nagyméretű térkép azonban nem az olasz csizmát, hanem Európa teljes déli és középső

¹ 2010. évi CLXXV 83.§ (1) m)

² 2010. évi CLXXV 83.§ (1) p)

³ Közszolgálati Kódex – A közszolgálati médiaszolgáltatás céljai – b)

⁴ Id. Szűrőpróba 3., Szűrőpróba 4.

részét ábrázolta Spanyolországtól Svájc, Ausztrián, Magyarországon és Románián át Törökorszáig, s a földrengésveszélyes piros színből sem jutott semmi Olaszország területére. Annál több piros folt látszott Romániában, Törökországban, Görögországban, és néhány piros pötty Szlovénia-Horvátország határán is felfedezhető volt. Az olasz félsziget középső részét rózsaszínűre festették.

A térképek és feliratok tehát nemhogy szemléletesebbé tették volna a tájékoztatást, hanem egyértelműen zavaróak voltak. A szóbeli és a képi információk közötti összhang hiánya – közszolgálati zsinórmérték ide vagy oda – nem eredményezett minőségi hírműsorkészítést.

Túlteljesített propaganda

Megtévesztette a tévénézőket, hazugságot adott egy államtitkár szájába a koraesti, hat órakor a Duna Televízióban kezdődő híradó. A tanévkezdésről szóló híradásban a műsorvezető beszámolt arról, hogy csaknem 700 ezer gyerek jut ingyen tankönyvhöz, majd fokozva a jó híreket, azt is elmondta, hogy a család- és ifjúságügyért felelős államtitkár szerint idén könnyebb lesz a családoknak a tanévkezdés, mert augusztusban kéthavi családtámogatást kapnak. Aztán bevágták az államtitkár kijelentését, mely szerint ezzel növekszik a családok anyagi mozgástere, „hiszen egy háromgyermekes család esetén akár 70 ezer Ft-os növekedést is tud jelenteni, 70 ezer Ft-os többletmozgást jelent ilyenkor a tanévkezdés előtt, amely jelentős anyagi segítséget tud jelenteni.”

Ez az örömhír azonban – a közölt formájában – nem volt korrekt, sőt kifejezetten félrevezetőnek nevezhetjük. Az ugyanis teljes egészében kimaradt a híradásból, hogy nem plusz egyhavi pénzt kapnak a családok, hanem csak a szeptemberi családtámogatások kifizetését hozták előre augusztusra. Tehát nem valódi többletjuttatásról van szó, hanem arról, hogy előbb használhatják fel a jogosultak a családi pótlékot és az egyéb juttatásokat. Ezt egyébként az államtitkár a sajtótájékoztatóján rögzítette, így az állami televízió az ő mondandója megmásításával vezette félre azt a több mint 130 ezer embert, aki ennek az adásnak, mint a nap legnagyobb nézettségű közszolgálati híradójának a közönsége volt⁵. (Az esti M1 híradóban az iskolakezdéssel kapcsolatos bővebb híryanag címében jelezték, hogy a szeptemberi családtámogatás érkezik előbb, de a korábbi hírműsorban elkövetett félrevezetés reagálatlanul maradt.)

A Ligetben minden nagyszerű

Győzelmi hangvételben számolt be az állami híradó arról, hogy a Liget Budapest Projekt részeként épül az egykori Szabolcs utcai kórház területén az Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központ, amelyben 2018-ra majd korszerű raktárak, restaurátor műhelyek, kutató szobák és egy látogató központ is elkészül. Baán László miniszteri biztos elmondta, hogy a központnak fontos szerepe lesz a műkincsek megőrzésében, a projekt műszaki vezetője pedig azt hangsúlyozta, hogy ennél a beruházásnál nem vágtak ki védett fát, már a tervezésnél figyeltek erre, és a zöldfelület nőni fog. Az összeállítás során vágóképeken mutatták az épülő és a régi épületeket, a zöldterületet, másodperceken keresztül külön közeliben is egy, a fákat körülvevő pozdorja kerítésre ragasztott Strabag-címkés „Védendő,- Megmaradó Fa” (betűhú másolat!) feliratú matricát.

A tudósítás konkrét, naphoz kötött aktualitása nem derült ki, csak a következő napon vált nyilvánvalóvá, hogy a híradós összeállítást afféle pr-anyagként a Városliget Zrt. másnap nyilvánosságra hozott imázsfilmje beharangozójának szánták.⁶ Ennek fényében még inkább elvárható lett volna az

⁵ Forrás. MTVA Sajtóosztály FB oldala

⁶ Liget Budapest - Épül az Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központ

alapos tájékoztatáshoz, hogy egyértelművé tegyék, ebben a részprojektben nem a Városliget zöldfelületének bővítéséről van szó, és a védendőnek felmatricázott fák nem a Városligetben találhatók. Bár maga a raktározási központ beruházás a Liget Budapest Projekt része, az építkezés a Liget területén kívül folyik, így a zöldterület megnövelése nem a parkot gazdagítaná. De ez nem fért bele az állami média kiegyensúlyozott és sokoldalú tájékoztatásába, mint ahogyan az építési termelési riport mellől az is lemaradt, hogy erről az építkezésről szabálytalanul hordja el és teríti szét a sítet és a szennyezett földet a Liget Zrt. által megbízott cég, s ezért eljárás is indult ellene. A vs.hu⁷ több cikkében foglalkozott a témával július-augusztusban, így nem lett volna elérhetetlen az információ, ha a szándék a tájékoztatás és nem csak a többszörös propaganda.

Miből lesz a köztévéhír?

Az olimpiáról hazaérkező sportolókról szóló hírelemeket leszámítva a Duna Televízióban látható hírműsor több mint harmada, az M1 fél nyolcas nagyhíradó egynegyede foglalkozott a háború, terrorizmus, migráció hármasába sorolható témákkal. A híryanagok igen különböző fajsúlyú eseményeket dolgoztak fel: nem csak az Iszlám Állam szíriai bázisai elleni török tank hadművelet és a hazai határvédelem kontingens 3 ezer fővel történő bővítése kapott helyet az összeállítások között, de beszámoltak a kabuli amerikai egyetemért támadásról, egy ausztráliai turistaszállóban történt gyilkosságról és egy finnországi kisvárosban a helyiek és bevándorlók között kitört verekedésről is. Ez utóbbi két eset hírértéke azonban a többihez képest igencsak kétesnek tűnik. Egy dolog természetesen biztosan indokolja, hogy az állami híradó is foglalkozott velük: pontosan illeszkedett az állampolgároknak rémületet keltő, aggodalmat ébresztő, terrorizmussal fenyegető, a bevándorlókkal ijesztgető hírszerkesztési gyakorlathoz.

A queenslandi hostelben ugyanis „Allah akbar” felkiáltással késelt halálra egy francia férfi egy brit nőt. A bűntényről szóló kétperces tudósításban háromszor ismételték meg, hogy a gyilkos „Allah akbar”, azaz „Allah a leghatalmasabb” kiáltással gyilkolt, bár hozzátették, hogy a rendőrség egyelőre nem tud arról, hogy az elkövető kapcsolatban állt-e dzsihádisták szervezetekkel, nem zárják ki ezt sem, de gyilkosság miatt nyomoznak. A híradás felében arról informáltak, hogy mintegy 100 ausztrál állampolgár vehetett részt eddig Szíriában az Iszlám Államhoz hasonló szélsőséges csoportok kiképzésén, és emlékeztettek rá, hogy a terrorszervezet arra biztatta követőit, hogy civil célpontokat támadjanak Nyugaton. Erről a bűncselekményről a nagyobb nemzetközi sajtóorgánák, mint pl. a theguardian.com vagy a telegraph.co.uk is beszámolt⁸.

Restaurálási és Raktározási Központ (OMRRK) építése; a beruházás 2018-ra készül el a Szabolcs utcai egykori kórház területén.

A csaknem 37 ezer négyzetméteres, korszerű, minden szakmai igényt kielégítő épületegyüttesben a raktárak, restaurátor-műhelyek, kutatószobák, irodák mellett a tervek szerint helyet kap majd a Közép-Európai Művészettörténeti Kutatóintézet és egy látogatóközpont is.

Az európai viszonylatban is unikális központ köré a nyitvatartási időben szabadon használható 13 ezer négyzetméteres parkot is kialakítanak - közölte az MTI-vel csütörtökön a beruházó Városliget Zrt.

...

A központ terveiről a Városliget Zrt. videót is közzé tett, amely a www.youtube.com/watch?v=9B00mGfD59o linken tekinthető meg.

⁷ FÓTON NEM TÉMA AZ AZBESZT, A LIGETVÉDŐK A LERAKÓNÁL VANNAK

http://vs.hu/kozelet/osszes/foton-nem-tema-az-azbeszt-a-ligetvedok-a-lerakon-al-0726?utm_source=hrstrt&utm_medium=rss&utm_campaign=main#l4

⁸ Queensland stabbing: British woman killed by attacker who allegedly shouted 'Allahu Akbar'

<https://www.theguardian.com/australia-news/2016/aug/24/british-woman-allegedly-stabbed-to-death-by-frenchman-at-australian-backpackers-hostel>

British woman, 21, killed in Australian backpackers' hostel attack by knifeman 'shouting Allahu Akbar'

Nem úgy a másik ügrről, amely arról szólt, hogy migránsok és helyiek verekedtek össze botokkal, vasrudakkal egy finn kisvárosban azért, mert a bevándorlók a helybeliek szerint többször is molesztáltak finn nőket. A migránsok pedig azért idegesek, mert szerintük sok időt kell várni arra, hogy elbírálják a menedékkérelmüket. A hír szövegét a verekedés képeivel illusztrálták. Erről az ügrről információt csak finn és orosz oldalakon találtunk⁹, azonban a cikkekben a konfliktus indokaként nem említik nők molesztálását. Azt írják, hogy helyiek támadták meg a menedékkérőket a menedékközpont előtt, mert meg akarták bosszulni, hogy állítólag egy nappal korábban migránsok egy boltban megverték egy fiatal finn roma fiút. A verekedés igazi motivációja a gyűlölet és a rasszizmus volt a rendőrség szerint. Az egyik cikkben azonban megfordult a történet: az írás szerint a menekültek kezében voltak a husángok, ők támadták meg a finneket, és a Youtube-ra feltöltött felvételnek – amiből a híradókban bemutatott képek is származnak – azt a címet adták, hogy „migránsok támadása a finnek ellen”.¹⁰ Nem tekinthető véletlennek, hogy az állami hírmédia pont ez utóbbi hírforrásra építve mutatta be a történetet, ez ugyanis jól illeszkedett a zajló menekült ellenes kormányzati kommunikációs kampányhoz.

Az előző példák megmutatták, miért nem tekinthető kiegyensúlyozott tájékoztatásnak a közszolgálati televízió által gyakorolt hírszolgáltatás. A nézők véleményalkotásához szükséges, ám kimaradt adatok például a Liget beruházáshoz kapcsolódóan, vagy az elhallgatott tények az előrehozott családtámogatások ügyében a tudatos manipulációs technika eszközeinek alkalmazását jelenti. De ilyen a torz hírszelekció is, amikor a hírszerkesztési gyakorlat a sokféle fellelhető, esetleg nehezen ellenőrizhető információ közül azt választja ki és használja fel a híradásban, amelynek akár csak egyetlen forrása van, ám illeszkedik az előítéletes koncepcióhoz. A finn kisvárosi lakosok és a menedékkérők közti összetűzés tipikusan ilyen volt. Az eseményről beszámoló külföldi internetes oldalak nem említik a nők molesztálását, sőt több cikk egyenesen azt írta, hogy finnek támadtak migránsokra. Az állami televízió ebből is a nőket molesztáló migránsokról szóló sztereotípiát közvetítette nézőinek. És nem lehetett azért sem – a szó egészen tág értelmében – kiegyensúlyozott a tájékoztatás, mert annak párosulnia kellene a minőségi műsorkészítéssel. Az olaszországi földmozgásokról szóló beszámoló során tapasztalt bakik, az infografika használatakor elkövetett hibák komoly hiányosságokat jeleznek a szakmai felkészültségben, okozza akár szerkesztési, akár technikai hiányosság a rendre bekövetkező problémákat.

<http://www.telegraph.co.uk/news/2016/08/24/frenchman-in-australia-kills-british-backpacker-and-injures-man/>

⁹ <http://en.news-4-u.ru/in-the-finnish-town-forssa-local-attacked-migrants-in-a-fight-with-pipes-and-bats-was-attended-by-about-100-people.html>
<http://finlandtoday.fi/migrants-and-native-finns-clash-at-a-refugee-center-in-forssa-baseball-bats-and-iron-pipes-involved/>
http://yle.fi/uutiset/police_make_arrests_after_mass_brawl_outside_reception_centre/9118553

¹⁰ <http://mvlehti.net/2016/08/24/finns-against-muslim-asylum-seekers-massive-brawl-in-forssa-videos>